

# EKOLOGISKT LANTBRUK



Till Södermanlands lantbruk och landsbygd



## Från Landsbygdsprogrammet till Nya strategiska planen

Nu lider Landsbygdsprogrammet mot sitt slut vilket innebär att det här är sista infobladet i den här formen. Framåt kommer du kunna läsa om ekonyheter, kurser och nyheter via utskicket Aktiv Landsbygd. För att inte missa något anmäl dig [här!](#)

Och har du idéer eller tankar kring eko, tveka inte att höra av dig till [pia.holmberg@lansstyrelsen.se](mailto:pia.holmberg@lansstyrelsen.se)

## Anpassningar till förändrade väderförhållanden

Odlingssystem som främjar markbördighet och bygger mullhalt är en grundförutsättning för att anpassa jordbruket till ett förändrat klimat. Det i kombination med att göra plats för och nyttja vatten i landskapet.

Det är inte längre något nytt att vi kommer behöva vänja oss vid större variationer i väderleken. Och 2023 kommer antagligen bara ett vara ett exempel på det. Hur bra vi kommer att lyckas med jordbruk i ett förändrat klimat beror på hur vi väljer att hantera de periodvisa överskott och underskott av vatten som uppstår. Vilken roll markkonditionen spelar, och vad man kan göra för att anpassa odlingssystemen till mer extremt väder, lyfts fram i den kunskapsammansättning som togs fram vid SLU efter torrsommaren 2018, ”Strategier i ekologisk produktion i Sverige för att öka resiliens mot extrem torka”<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> E. Salomon, I. Wesström, M. Wivstad. 2019. Strategier i ekologisk produktion i Sverige för att öka resiliens mot extrem torka. Sveriges lantbruksuniversitet

## Främja och bygga markbördighet

Extremväder som skyfall och torka ställer stora krav på jordbruksmarkens kondition. Du kommer att behöva en god markstruktur med hög infiltrationsförmåga, dels för grödans direkta välmående, dels för att undvika jorderosion och markpackning. Så här beskriver Salomon, Wesström och Wivstad en positiv spiral av förebyggande åtgärder:

”Ekologiska gårdar med mjölkproduktion eller växtodling odlar en större andel vall i växtföljden än konventionella. Flerårig vall bygger upp markens mullhalt och stimulerar markens mikroliv samt främjar utveckling av markstrukturen och växternas rotutveckling. Att odla flerårig vall är en förebyggande åtgärd för att uppnå god markkondition och ger bättre anpassning av vallväxter och ettåriga grödor för torka. Dränering av åkermarken är en viktig förebyggande åtgärd för att göra växtodlingen mer motståndskraftig mot extremt blöta förhållanden och bygga en markstruktur där växternas rötter utvecklas. Det innebär också att dränering behövs för att ge grödorna möjlighet att bättre klara av torka.”

En odling som gynnar utveckling av ett djupt och välutvecklat rotsystem alltså. Kanske också lägga in nya grödor med djupa rotsystem i växtföljden eller i samodling. Det finns forskning som visar att en mer komplex blandning av olika arter av gräs, klöver och cikoria bättre kan återhämta sig efter en torr växtodlings-säsong samt också minska förekomsten av ogräs både under torra och blöta år, jämfört med en vanlig blandning av gräs och klöver.

## Bevattning

Höstvete som utvecklat sitt rotsystem under hösten klarar sig förstås bättre än vårgroddor. Även sortvalet har betydelse för hur bra grödan klarar torka. I 2018 års sortförsök av rågvete, råg och vårvete var det stora

skillnader i skörd mellan de testade sorterna. Mellan havresorterna var skillnaderna små. Av vårgrödorna klarade sig kornet sämst av spannmålen, och åkerböna gav total missväxt. Hur hade läget sett ut om det funnits möjlighet till bevattning?

”Att lagra och återanvända dräneringsvatten genom bevattning bedöms ha potential att bli lönsamt.”

Under åren 1971 - 80 genomfördes flera olika försöksserier med bevattning till vårsäd. Bevattning hade störst effekt på avkastningen på sandjordar och på lerjordar med 15 - 32 procent lerhalt, med avkastningsökningar på i genomsnitt 12 till 42 procent.

”Lättleror och mjällorer har ofta dålig struktur som begränsar rotutvecklingen. På dessa jordar har bevattning ofta stimulerat rotutvecklingen så att vattenförrådet i alven har blivit tillgängligt vilket har bidragit till skördeökningen. Mellan de olika vårsädeslagen fanns också skillnader. Vårmete med svag förmåga till bestockning gynnades av tidig bevattning.”

För växtnäringförsörjning i ekologisk odling är det särskilt viktigt med markfukt, eftersom en stor del av växtnäringen

är organiskt bunden och behöver mineraliseras av markens mikroorganismer. Den mineraliseringen går snabbare i varm och fuktig jord.

För ekologisk produktion är det intressant hur man kan utveckla gödslingsstrategier som inkluderar jordbearbetning och bevattning för att kunna styra markens kväveleverans till när grödan behöver kväve. I försommartorra områden fungerar vårplöjning inte särskilt bra, samtidigt som den är effektiv mot vissa typer av rotagräs och gör det möjligt att sprida stallgödsel tidigt på våren. Öppnar bevattning för större möjligheter att odla fång- och mellangrödor i kombination med vårplöjning?

### Att behålla vatten i landskapet

Om man skapar plats för vatten högre upp i avrinningsområden kan man hålla kvar en del överskottsvatten från vinterhalvåret och få en bättre flödesutjämning. Det kan ge ökad grundvattenbildning, bättre retention av näring och minska risken för översvämningar.

Här krävs samordning och att alla fastighetsägare inom avrinningsområdet är med i planeringen. För att placera ut rätt åtgärd på rätt plats behövs en helhetssyn av vattenflödes-dynamiken, jordarter och markanvändning. Inom många avrinningsområden finns vattenråd och markavvattningsföretag som kan vara utgångspunkt för samordning.

En hjälp på vägen kan vara att du och dina grannar startar en studiecirkel. Ni får då stöttning och hjälp av en erfaren cirkelledare som kan de här frågorna. Under våren 2024 finns fortfarande möjlighet till studiecirkel om aktiv förvaltning och underhåll av enskilda och samfälliga diken. Det är LRF, Vuxenskolan och Jordbruksverket som står bakom erbjudandet.



### Anpassa för extremväder, trädgård

Välkommen till en serie av digitala kurser om hur du som trädgårdsodlare kan förbereda ditt företag och odling för framtida extremväder. Målet med kurserna är att du ska få verktyg att förebygga problemen vid extremt väder och ha möjlighet att minimera intäktsbortfall.

De tio kurserna är kostnadsfria. Studiesättet är väldigt flexi-belt, du kan påbörja och slutföra kurserna i din egen takt.

1. Extremväder – vad har vi att vänta?
2. Dränera för friska rötter
3. Bevattningskurs för grönsaksodlare
4. Jordhälsa
5. Lagar och regler kring vattenuttag
6. Frostskydd för fruktodlare
7. Rätt bevattningsstrategi vid substratodling av bär
8. Vattenkvalitet
9. Understödjande grödor
10. Ogräs

Kurserna är producerade av expertrådgivare inom satsningen Ökad konkurrenskraft i trädgårdsnäringen vid extremväder, i samarbete mellan LRF Trädgård och Hushållningssällskapet.

### Anmälan görs via Hushållningssällskapet

